

Budovanie čitateľského sebavedomia

Aktivity pre 1. stupeň ZŠ

Ako pomôcť deťom veriť si viac v čítaní

Až 57 % slovenských detí si v čítaní neverí vôbec alebo len málo (PIRLS, 2021). Na nasledujúcich stránkach nájdete tipy, ktoré pomôžu deťom budovať a udržať si čitateľské sebavedomie – vnímanie seba samého ako zručného čitateľa.

Obsah

 Individuálne sledovanie čitateľského progresu

 Čitateľské výzvy

 Čítanie tých istých kníh dookola

 Konkrétne pochvaly

 Moje čitateľské silné stránky

 Buďte čitateľským vzorom

 Slovníček Krajiny čitateľov

Aktivita →

Tip →

Tip

INDIVIDUÁLNE SLEDOVANIE ČITATEĽSKÉHO PROGRESU

Učte žiakov vnímať vlastný progres v čítaní – či už si budú značiť knihy, ktoré prečítali sami (na vyučovaní alebo mimo neho), alebo aj také, ktoré ste čítali spolu. Nie je dôležitý počet, hlavným cieľom je, aby videli, čo všetko sú schopní prečítať. Dôraz kladte na to, aby to bolo skutočne individuálne sledovanie rastu jednotlivca – nie súťaž medzi žiakmi.

Aktivita

ČITATEĽSKÉ VÝZVY

Nechajte každú žiačku či žiaka, aby si stanovili vlastný čitateľský cieľ. Nápady nájdete na ďalšej strane alebo ich nechajte na fantázii detí. Ak je pre žiakov náročné predstaviť si celkový cieľ, môžete spolu naformulovať čiastkové ciele tak, aby mal každý možnosť zažiť si úspech. Ciele si zaznačte.

Po vopred určenom čase sa k nim spoločne vráťte a zhodnoňte, či sa deťom tieto výzvy podarili a čo im ich pomohlo prekonať. Ak sa niekomu nepodarilo dosiahnuť vytýčený cieľ, pokúste sa nájsť veci, ktoré sa podarili (možno dieťa nedočítalo celú knihu, no aj ak prečítalo polovicu, a to je dôvod na uznanie).

Oslávte spoločne progres. Vytvorte priestor, aby sa žiaci, ktorí chcú, mohli podeliť o svoje úspechy. Neostaňte len pri splnených či nespĺnených výzvach, hovorte spolu o tom, ako stanovovanie cieľov niekomu pomáha v motivácii čítať. Ak to má niekto inak, povzbudte ho, že je to tak v poriadku.

Ak sa rozhodnete túto aktivitu opakovať, vždy si ciele značte (napríklad do jednoduchej tabuľky). Po niekoľkých opakovaní vznikne pre každého žiaka zbierka čitateľských úspechov a jasný dôkaz, ako rozšírili svoje čitateľstvo.

- prečítam knihu zo žánra, ktorý som doteraz nečítal/a
- dočítam knihu do konca
- o knihe, ktorú čítam, porozprávam aspoň dvom ľuďom
- vyskúšam čítať na dvoch nových miestach, kde som ešte nečítal/a
- zoberiem mladšieho súrodenca do knižnice
- prečítam si knihu skôr ako si pozriem film
- každý deň prečítam jednu stranu
- nájdem si miesto, kde sa mi dobre číta
- vyskúšam čítať knihu, ktorú mi odporučila spolužiačka/spolužiak alebo pani učiteľka/pán učiteľ

Pozor: tento typ aktivity má tendenciu stať sa výkonovým (veľa prečítaných kníh, rýchlejšie čítanie...) a môže sa stať, že sa žiaci začnú porovnávať. Prípadne sa stratí skutočný zámer a budú čítať len rýchlo, bez porozumenia, aby splnili cieľ.

Dôležité je prízvukovať, že pre každého je výzvou niečo iné a že cieľom je, aby z nás boli skúsenejší čitatelia, nie výzvy samotné. Ak sa vám bude zdať, že to odvádza žiakov od radosti z čítania a stávajú sa z toho preteky, nebojte sa aktivitu ďalej nepoužívať. Žiaci, ktorým výzvy fungujú ako spôsob motivácie, môžu pokračovať v stanovovaní si výziev individuálne.

Tip

ČÍTANIE TÝCH ISTÝCH KNÍH DOOKOLA

Dovoľte deťom čítať dookola tie isté knihy – samy budú cítiť, že sa v čítaní zlepšujú. Menej sa budú musieť sústrediť na funkčné čítanie a viac sa ponoria do príbehu.

Tip

KONKRÉTNE POCHVALY

Nahrad'te všeobecné pochvaly typu: „*Čítanie ti ide*“ konkrétnymi pozorovaniami, čo *presne* ide žiakom dobre. Zamerajte sa najmä na progres. Tu je pár vecí, ktoré si môžete všímať a oceniť:

- *Vidím, že keď spravíš chybu, rýchlo si to všimneš a opravíš sa.*
- *Si oveľa sebaistejší pri čítaní nahlas ako predtým.*
- *Všímam si, že sa dokážeš dlhšie sústrediť na knihu, keď si čítaš sám.*
- *Vidím, že sa zapájaš, keď sa spoločne rozprávame o knihe, ktorú sme spolu čítali.*
- *Vidím, že s knihami narábaš naozaj citlivo. Takto nám môžu ešte dlho prinášať radosť.*
- *Teba žiadna kniha nevystraší – všimla som si, že si vyberáš aj poriadne hrubé knihy.*

MOJE ČITATEĽSKÉ SILNÉ STRÁNKY

Cieľom tejto aktivity je nechať žiakov reflektovať, na čom môžu v čítaní stavať a identifikovať, v čom chcú rásť. Umožní im to zamyslieť sa nad vlastným čitateľstvom a vedome na ňom pracovať. Túto aktivitu môžete robiť aj v pravidelných intervaloch, napríklad raz za štvrtrok alebo polrok. Žiaci sa lepšie spoznajú ako čitatelia, na zoznam im budú pribúdať úspechy a budú môcť veľmi jasne sledovať, ako sa ich čitateľstvo vyvíja. Pracovný list k tejto aktivite nájdete na ďalšej strane.

Priebeh aktivity

- Rozdajte žiakom pracovný list a nechajte ich niekoľko minút potichu premýšľať nad otázkami.
- Požiadajte ich, aby si vypísali niekoľko pozorovaní o svojich silných stránkach. Nemusia to byť dlhočizné zoznamy – postačí, keď napíšu jednu alebo dve veci. Pomôcť si môžu zoznamom v pracovnom liste.
- Pri žiakoch, ktorí len ťažko nachádzajú silné stránky, sa zastavte a pomôžte im nájsť niečo pozitívne.
- Nechajte žiakov, aby si vo dvojiciach zdieľali svoje silné stránky.
- Odvážnejší žiaci sa môžu *dobrovoľne* podeliť aj pred celou triedou.
- Vyjadrujte podporu a spomínajte konkrétne príklady čitateľských zručností detí: „*Súhlasím s tebou. Naozaj si pamätáš veľa detailov. Spomínam si, ako si mi raz hovoril, že hlavná postava býva v byte číslo 244.*“
- Prejdite k veciam, ktoré by žiaci chceli na svojom čítateľstve zmeniť. Môžu tiež premýšľať, aké kroky im v tom pomôžu. V tejto časti zrejme budú potrebovať vašu pomoc.

MOJE ČITATEĽSKÉ SILNÉ STRÁNKY

Čo si myslím ja

Čo si myslí pani učiteľka

Čo si myslia spolužiaci

V čom sa chcem rozvíjať

MOJE ČITATEĽSKÉ SILNÉ STRÁNKY

Nič ti nenapadá? Vyber niečo z tohto zoznamu:

- Viem stručne prerozprávať príbeh, ktorý som čítal/a.
- Pamätám si z textu veľa detailov.
- Často si v texte všimnem aj prepojenia, ktoré ostatným unikajú.
- Čítam rýchlo.
- Ostatní radi počúvajú, keď čítam nahlas.
- Viem si ľahko predstaviť, ako sa cíti postava v knihe.
- Mám výbornú predstavivosť – keď čítam, dej vidím ako film.
- Mám výbornú predstavivosť – často vymýšľam, ako inak mohol príbeh skončiť.
- Výborne si pamätám, čo sa udialo v predošliých kapitolách.
- Dokážem pútavo rozprávať o tom, čo som čítal/a.
- Dokážem čítať aj viac kníh naraz.
- Väčšinou sa dokážem plne sústrediť na to, čo čítam.
- Rada/rád čítam iným (napríklad mladším súrodencom).
- Často odporúčam knihy druhým.
- Dobre rozumiem postavám v knihe a všimam si, ako sa v deji menia.
- Pýtam sa dobré otázky.
- Nebojím sa vyskúšať čítať aj knihy, ktoré sú úplne iné ako to, čo som doteraz čítal/a.
- Som vytrvalá/vytrvalý a viem sa popasovať aj s textami, ktoré sú pre mňa naozaj ťažké.

BUĎTE ČITATEĽSKÝM VZOROM

Ako učitelia máte výbornú príležitosť pomôcť žiakom vytvoriť si predstavu o tom, čo znamená byť čitateľom. Na tom, ako rozprávate o knihách a svojich čitateľských zážitkoch, naozaj záleží. Aj na tom, či o čítaní a knihách rozprávate len na hodinách, kedy je to „vaša práca“, alebo majú žiaci šancu vidieť vo vás čitateľa aj mimo tohto času. Tu je pár tipov, ako sa pre svojich žiakov môžete veľmi prirodzene stať čitateľským vzorom:

1

Vytvárajte prostredie, v ktorom sú si všetci ako čitatelia rovní
Pripomínajte deťom, že akákoľvek kniha sa počíta: hrubá aj tenká, zábavná, náučná, s množstvom obrázkov aj bez nich. Nechajte ich vybrať si, čo chcú sami čítať a do ničoho ich netlačte.

2

Spomínajte knihy v bežných rozhovoroch
Počas ranného kruhu či prestávky spomeňte, aká kniha vám v týchto dňoch nedáva spávať. Nebojte sa rozprávať o vlastných čitateľských zážitkoch a zvykoch.

3

Sami si pred deťmi čítajte
Noste so sebou svoju aktuálne rozčítanú knihu a čítajte si ju, keď čítajú vaši žiaci. Nechajte si knihu položenú na stole v triede alebo si ju noste na dozor či na školský výlet do autobusu.

4

Nalepte si na dvere kabinetu nálepku „Práve čítam“
Môžete si ju vytlačiť a dopísať vašu aktuálne rozčítanú knihu. Spokojne rovno jednu darujte kolegyni alebo kolegovi. Nálepky nájdete na nasledujúcej strane.

Práve čítam:

Práve čítam:

Slovníček Krajiny čitateľov

V materiáloch Krajiny čitateľov sa môžete stretnúť s rôznymi pojmami, ktoré ste doteraz nemuseli poznať. Najdôležitejšie z nich nájdete v tomto slovníčku.

Č S

ČITATELSKÉ SEBAVEDOMIE

Čitateľské sebavedomie je subjektívny pocit, ako veľmi sebavedomé sa dieťa cíti v čítaní. Považuje sa za dobrého čitateľa? Myslí si, že čítanie mu ide a orientuje sa v čitateľskom svete? Čitateľské sebavedomie nemusí nevyhnutne kopírovať čitateľské zručnosti žiakov, ide o ich individuálne prežívanie. Zároveň je však silným faktorom ovplyvňujúcim práve čitateľské zručnosti – ukazuje sa, že čitateľské sebavedomie má vplyv na úroveň funkčného čítania.

Č V

ČITATELSKÝ VKUS

Pod čitateľským vkusom rozumieme naše čitateľské preferencie. Spadá sem obľúbený žáner, ale tiež žánre či knihy, ktoré nemáme v obľube. Čím vycibrenejší čitateľský vkus je, tým lepšie vieme pomenovať, čo sa nám v knihách páči a nepáči, aj čo v nich hľadáme. Tento vkus sa získava čítaním veľkého množstva rôznych textov. Diskusie o textoch môžu zase pomôcť lepšie formulovať dôvody, prečo je nám niečo blízke a iné zas nie.

Č I

ČITATELSKÁ IDENTITA

Pod čitateľskou identitou si môžeme predstaviť nielen prežívanie čitateľstva, ale aj návyky a poznanie svojich silných stránok či procesov, ktoré v čítaní využívame. Aké knihy rada/rád čítam? Ako zvyknem čítať? Mám nejaké čitateľské zvyky? Som dobrý čitateľ? Kto je vlastne dobrý čitateľ? Čo robím, keď natrafím na text, ktorému nerozumiem? Odpovede na tieto otázky formujú čitateľskú identitu dieťaťa. Čím bohatšia táto identita je, a čím lepšie ju dieťa pozná, tým cielenejšie môže napredovať vo svojom čítaní. Môže stavať na svojich silných stránkach a rozširovať skúsenosti v iných oblastiach čitateľstva.

Č D

ČITATELSKÉ DIELNE

Sú metódou, ako vytvárať žiakom priestor na čas s knihou. Počas čitateľských dielní si na pokračovanie čítajú žiaci knihu, ktorú si doniesli z domu, majú požičanú z knižnice alebo triednej knižnice. Hlavnou časťou je čas vyhradený len na čítanie – bez aktivít a otázok. Každý žiak si samostatne číta svoju knihu, kdekoľvek v triede. Nasledovať môže diskusia v skupinách alebo v celej triede. Čitateľské dielne môžu byť zamerané tematicky, ale aj nemusia.